

ס"ד – שרות הבטחון של הס"ס (SD-Sicherheitsdienst des Reichsfuehrers-SS).

שירות מודיעין של המפלגה הנאצית; זרוע ראשית בביצוע 'הפתרון הסופי'. ב-1931 הקים היינריך הימלר במטה הס"ס את גרעיניו של שירות מודיעין והציב בראשו את ריינהרד היידריך. המחלקה פעלה במינכן, תחילה בהיקף צנוע, וכעבור שנה הפכה ל'שירות הבטחון של הס"ס', (בשמו המלא: 'של הרייכספירר ס"ס'; Sicherheitsdienst des Reichsfuehrers-SS). תפקיד השירות הוגדר כאיתור אויבי המפלגה ומעקב אחריהם, אך יחסי השירות עם שירותים דומים של ארגונים מפלגתיים לא הוגדרו. בנובמבר 1953, כאשר היו הימלר והיינריך ראשי המשטרה הפוליטית בבוואריה, הקים היידריך רשת ראשונה של מודיעים, רובם מתנדבים, בכל המרחבים הטריטוריאליים של הס"ס.

באפריל 1934, לקראת חיסול 'מרידת רם', קיבל הימלר לידייו את הגסטפו הפרוסי – החוליה האחרונה שחסרה לו בתהליך השתלטותו על מנגנוני המשטרה הפוליטית במדינה. הימלר והיינריך עברו לברלין, ועמם עבר מטה הס"ס. ב-9 ביוני 1934 העניק רודולף הס לס"ד מעמד מונופולין כשירות מודיעין מפלגתי. בעוד שראשי הגסטפו גוייסו ברובם מקרב קציני משטרה מקצועיים, משך הס"ד קבוצה של עילית אינטלקטואלית שאפתנית, והקדיש מקום רב לניתוח המגמות הפוליטיות האידיאולוגיות של הס"ס ולהתווייתן. בין שתי זרועות המודיעין, הס"ד והגסטפו, לא היתה חלוקה חד משמעית, אף שבאורח רשמי היה הגסטפו המשטרה הפוליטית הממלכתית. גם היותם של אותם אישים עצמם ראשי שני הארגונים לא מנעה תחרות ביניהם. ניסיון ראשון להגדרת סמכויות נעשה אחר חיסול קבוצת רם. הימלר הודיע, כי הס"ד פועל כשירות מודיעין-וריוגול-נגדי לעזרת הגסטפו, עליו לאתר את אויבי המדינה, ועל הגסטפו לפעול נגדם. הנחייה שנייה באותו עניין הוצאה ב-1 ביולי 1937. נקבעה חלוקת תחומי פעולה, וכמה מהם, כגון התחום 'היהודי', נשאר בטפול משותף. עם זאת נקבע גם עיקרון תפקודי: הס"ד יטפל במישור העקרוני הרעיוני, והגסטפו יעסוק במישור הביצועי. ההנחיות הללו לא פתרו את כל הבעיות התיאום. ראשי הס"ד ביקשו תדיר לחדור לתחום הביצוע, וכן ניסו כוחם בפעולות ריגול בחוץ לארץ, ושאפו להשתלט על המודיעין הצבאי. שאיפתם התמלאה רק אחרי כשלון ניסיון ההתנקשות בהיטלר ביולי 1944, שבו היו מעורבים ראשי האבווהר. ראשי הס"ד הקימו מערכת ענפה, שעקבה בשיטתיות, בעזרת רשת מודיעים ודינים וחשבונות קבועים, אחר הלכי רוח בקרב הציבור. בכל הפעולות הללו ראה עצמו הס"ד כרשות מרכזית, המורה לספק לדרג המדיני את הנתונים הבסיסיים, שינחו אותו בתהליך החלטותיו.

צעד חשוב בחיזוק מעמדו של הס"ד וכן בתאומו עם שאר זרועות הביטחון הפנימי היה הקמת ה'משרד הראשי לביטחון הרייך' ב-27 בספטמבר 1939, שבו שולבו בפקודו המאוחד של היידריך משטרת הביטחון (הגסטפו עם המשטרה הפלילית) ושירות הביטחון, תפקידי ביצוע ממש קיבל הס"ד עם פרוץ המלחמה. הוא נטל חלק באיינזצגרופן אשר נכנסו בעקבות הצבא הפולש לאוסטריה, לצ'כוסלובקיה ולפולין; אנשיו השתתפו באיינזצגרופן, שבקיץ 1941 החלו ברצח יהודים וקבוצות אחרות בשטחים שנכבשו בברית המועצות, אם כמפקדים ואם כאנשי היחידות. במקביל לשלטון האזרחי מונו בשטחים הכבושים במזרח 'מפקדים' (או מפקחים) של משטרת הביטחון והס"ד' (Hoher SS-und Polizeifuehrer HSSPF), ובכל מטה כזה שימש ממונה מטעם הס"ד. מרכזים אלה עסקו בפעולות מודיעין, ענישה ורצח האוכלוסייה המקומית, ובראשה היהודים.

רק בשנת 1935 החלה 'המחלקה היהודית' בס"ד, שסימנה היה 112 II, בגיבוש מדיניות שיטתית ודרכי פעולה עצמאיות. בקביעת המטרה ובבחירת האמצעים הכריעה התפיסה, כי היהודים הם אויבי המדינה והמשטר מעצם טיבם. בתזכיר שחיברה המחלקה בדצמבר 1936 הוגדרה 'המטרה הארעית': 'סילוק היהודים מגרמניה'. מאותה עת חתר הס"ד לעקוב אחר פעילות הארגונים והמוסדות היהודיים ולפקח עליהם, לשם הפעלת לחץ למימוש מטרות מדיניותו. ב-1937 סימנה המחלקה את הצעדים המעשיים שיש לנקוט להשגת המטרה: נישול כלכלי, לחץ ציבורי וטרור ישיר.

מנהלה הראשון של המחלקה היה ליאופולד פון מילדנשטיין. מ-1936 עמד בראשה הרברט האגן. בראשית 1935 הגיע אליה אדולף אייכמן והופקד על המדור 112/3, ציונים. לתפקידו המרכזי ברצח יהודים הגיע אייכמן לאחר שהופקע מן המחלקה כדי לעמוד בראש ה'לשכה המרכזית להגירת יהודים' בווינה. למחלקה היה תפקיד מרכזי בארגון ה'פתרון הסופי' ובהפעלתו.